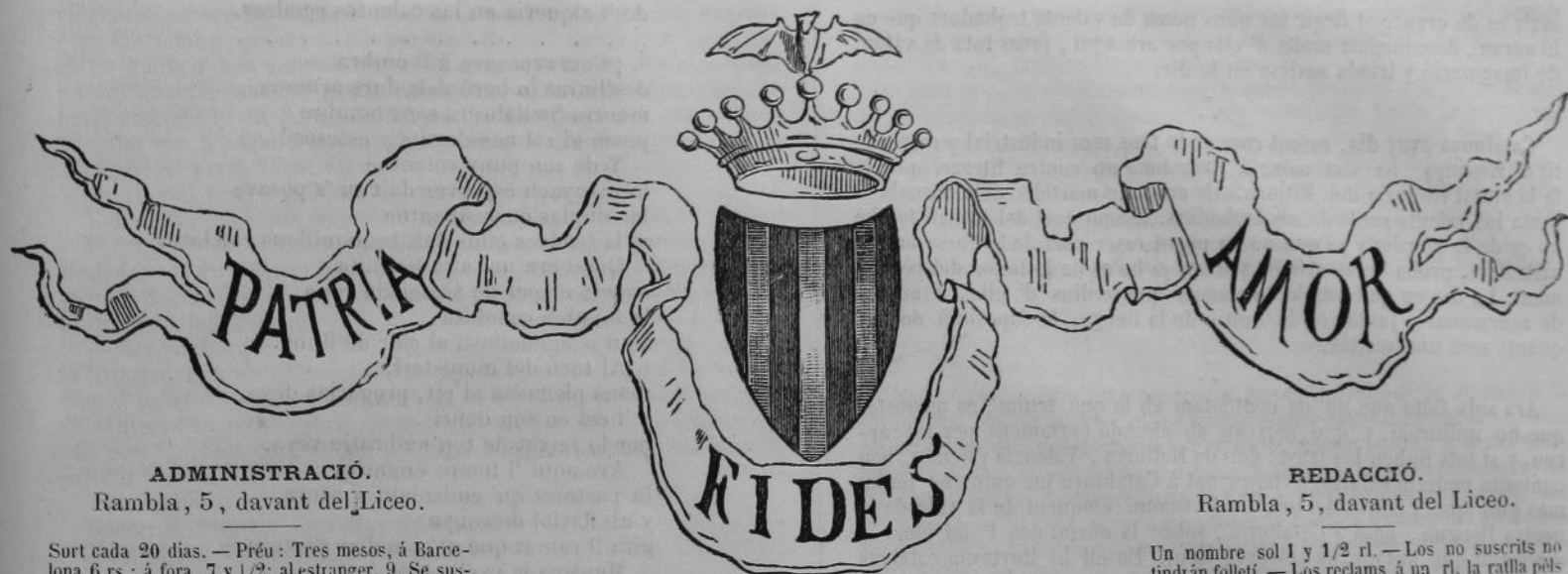

ADMINISTRACIÓ.

Rambla, 5, davant del Liceo.

Sort cada 20 dias. — Préu: Tres mesos, á Barcelona 6 rs.: á fora, 7 y 1/2: al estranger, 9. Se suscriu en todas las librerías.

REDACCIÓ.

Rambla, 5, davant del Liceo.

Un nombre sol 1 y 1/2 rl. — Los no suscrits no tindran folletí. — Los reclams á un rl. la ratlla pels no suscriptors y 1/2 rl. los suscriptors.

LO GAY SABER.

PERIÓDICH LITERARI.

REDACTORS.

En Miguel Victoria Amer.
» Celesti Barallat.
» Adolph Blanch, mestre en gay saber.
» F. Pelay Briz.
» Andreu Balaguer.
» Antoni Careta.
» Jaume Collell.
» Bartomeu Ferrá.
» Rafel Ferrer y Bigné.
» Tomás Forteza.
» Jascinto Labaila.
» Gabriel Maura.
» Joseph Masferrer.
» Manel Milá.

En Francisco Miquel.

» Pere Nanot-Renart.
» Pere de A. Penya.
» Ramon Picó.
» Joseph Lluís Pons, mestre en gay saber.
» Joaquim Riera.
» Lluís Roca.
» Joseph Roca y Roca.
» Geroni Roselló, mestre en gay saber.
» Francisco Ubach.

COLABORADORS.

Na Maria de Bell-lloch.
» Margarida Caymari.

Na Manela dels Herreros.

» Josepha Massanés.
» Victoria Penya.

En Marian Aguiló, mestre en gay saber.

» J. A. d' Alcántara.
» Joseph Argullol.
» Joseph Arroyo y Almela.
» Eusebi Anglora.
» Antoni Aulestia.
» Francisco Bartrina.
» V. Joaquim Bastús.
» Antoni de Bofarull.
» Jaume Brossa.
» E. Garcia Bravo.

En Damás Calvet.

» Joaquim Cil.
» Lluís Cutxet.
» Marian Font.
» Joan B. Ferrer.
» Marian Franquesa.
» Guillem Forteza.
» Joan Frenell.
» E. C. Girbal.
» J. D. Guiteras.
» E. Gelabert.
» Teodor Llorente.
» Manel Martí.
» Joseph Martí.
» Francisco Maspons.
» Antoni Molins.

En Francisco Morera.

» Joan Montserrat.
» Joseph M. Pellicer.
» Félix Pizcueta.
» Pio Pi.
» J. de Palau y Huguet.
» Joaquim Sitjar.
» Joan Sitjar.
» Felip Jascinto Sala.
» Joan Tomás y Salvany.
» Domingo Torrent.
» J. Tarongi y Cortés.
» Jascinto Verdaguer.
» Cayetá Vidal.
» Eduart Vidal.

SUMARI.

De nostra literatura. — L' olivera mallorquina, de Joseph Lluís Pons y Gallarza. — Gandofia, de Antoni Careta y Vidal. — Melancolia, de Joan B. Ferrer. — Historia de Joan Fivaller (continuació), de P. Nanot-Renart. — Desperta Catalunya, de Enrich Gelabert y Caballeria. — Los dos treballadors. — Lo llas, de F. Pirozzini y Martí. — Parlament. Fet al esbart de montanya en abril de 1869, de Joseph Masferrer. — L' esbarbat piloter y las abellas. Faula. — Las tres germanas. Cuento, de J. de Argullol. — A la font de Banyolas, de Salvador Genis. — La creu de la vida. — Balada, de Francesch Masferrer. — Novas.

DE NOSTRA LITERATURA.

UE la naixensa dels Jochs florals de Barcelona havia de ser font de consemblants festes literarias en altrs terras, era cosa de preveure. La llavor literaria amanida ja desde molt temps enrra, la sahó poética ja de molts anys corrent y vivificant la terra catalana devia donar fruit algun jorn. Nomesli faltava la ocasió. Nosaltres per ço, creyém que la aparició dels Jochs florals mes que una cosa nova, fou la modificació de una altra que ja existia. Per nosaltres la musa catalana ja barbotegava en las liras dels Piferrer, Cabanyes y Tiós (1); la sola cosa que li trobém en aquella época y la fa semblar forastera, es lo trajo. Mes ab trajo castellá y tot, son tan catalanas de fons las obras de aquells poetas, que mes no poden esserho. *Las ferias de Vich*, *Las torres de Villalba* y 'ls dramas de Jaume Tió son de la terra; en estas obras se hi veu la llavor que devia fer naixe los Jochs florals. Y be, si aquella llavor un bon xich malmesa pel contacte del castellá, devia donar tant assaborits y vistos fruits com es la festa de Maig, ¿quants mes no 'n tenian de brollar d' aquesta que tant plena de vida's troba avuy? Perque si de espiga raquítica se 'n fa bon pa, millor se 'n pasta d' espiga ben rublerta.

(1) Y no parlem de N' Aribau porque tothom ja sab la influencia directa que la musa del autor de la *Oda á la patria* ha tingut en nostre moderna literatura.

No trigaren á sentirse los efectos de la restauració dels Jochs florals. Prompte se introduhi sa influencia en las estampas, y comensaren aquestas á fer llibres y calendaris. Mes tart ab son escalf prengué cos lo *teatre* y molts diaris vingueren á parlar en catalá al poble avesat fins á llavors llegir en castellá, mes que á dintre de casa sua parlés ab catalana llenga.

De Catalunya y Mallorca aquest reviscolament passá á Valencia y llunyans ja aquells temps en que molts de nostres pares se donavan vergonya de parlar son llenguatge, l'esperit del pais se va aixecar poderós y rich de esperansa.

Lo penó de nostre moviment literari es la festa, los propagadors los poetas, los sostenedors lo poble, y si dihem lo poble y prescindim de nomenar una corporació, no es per llevarhi la gloria de havernos ofert para siempre sa protecció y havernos donat joyas y sala lo dia de la festa deu anys de carrera, res d' aixó; dihem lo poble, perque creyém que encara que aquella no 'ls hagués protegit, per có haurian viscut, com viuhén avuy que aquella protecció s' ha retirat. Si 'ls Jochs florals haguessen nat no mes que per volerho aixís uns quants y una corporació, ja foran morts. Lo poble fou qui 'ls encoratjá y ha sostingut, no retirantli per ara sa ajuda, ans be fent cada dia mes per ells.

Los certámens barcelonins arrelaren l'afició á la llenga de la terra en altres indrets de l'antiga nacionalitat catalana y aixís es com, fruyt preuhat d' aquest amor, naixqueren lo certamen de Valencia, lo de Mallorca, lo de Reus y darrerament lo de Lleyda. La sava malaltissa, com li deyan, del tronch plantat á Barcelona, arribá fins al cimatól de sos mes esbarriats y llunyans branquillons. La mania de uns quants, passant de mania de provincia ó mania de principat, y de mania de principat á mania de regne, deixava veure ben clar que la cosa nova havia possat arrels y que no havia sigut follia d' uns quants (perque en poder humá no hi cap tanta ventura) lo criar una escola literaria que, com la nostra, als deu anys fos á l'alsaria que avuy se troba. Los certámens de fora d' aquí son una proba palpable, evident, real de que la llengua catalana y ab ella la literatura, y ab ella nostres Jochs no son cosa del altre mon com alguns pobres d' enteniment volen suposar. Los certámens han dut als ulls fins dels enamorats de la cosa, datos ignorats per molts d' ells, han fet creixe lo nombre dels elements de vida, han demostrat ser general aquesta bellugadissa que se 'ns deya esser l' estremut de la agonia deu anys enrra. Los certámens han contribuít á aixamplar lo cercol de la renaixensa nostra y

aixis es de creure al llegir los nous noms de valents trobadors que en hi suran, desconeguts molts d'ells per ara aquí, joves tots de vàlua, de imaginació y triada saviesa en lo dir.

Catalunya avuy dia, essent com es lo tros mes industrial y mercantil d'Espanya, ha vist naixe á Barcelona un centre literari que la fa la ciutat literaria del Mitjorn. Als cops de martells dels fornals hi junta los valents cants de sos trobadors. Essent cort del treball també ho es de la poesia; y ja que no ha pogut esser cort de la forsa administrativa, proba de esserho y pot ser ja ho es de la forsa del pensament. Lo dia en que tots los elements que tè dins d'ella, s'acabin de agermanar y juntar en lo cultiu de la llenga, la suposició de uns quants será una veritat.

Ara sols falta que no 'ns contemem ab lo que tenim, es menester que ho millorém y que naixcan ab abundó certamens per tot arreu, y si tots duhen los fruyts dels de Mallorca, Valencia y demás, ben contents podrem estarne d'haver nat á Catalunya los quins no tenim mes goig que 'l cultiu del art. Un testimoni eloquent de la vida de la nostra llengua, aquí á Catalunya, sobre la oficial nos l'ha ofert lo certamen que antany ha celebrat Reus. En ell hi lluytavan catalans y castellans optant al mateix premi; de 5 joyas, 4 se las endugueren composicions catalanas (1). Aixó proba per un cantó que mes be fan los catalans qu'escruihen en catalá, que no 'ls qu'obran al revés: y per altre, que nostra llengua tot y sent aspre, sap quan vol ser agradosa, mes que la que nomenan reina de la armonia.

Seguesca creixent la amor á la llenga en altrás provincias y llavors oferirem al mon l'exemple de una nutrida, nova y vigorosa poesia naixedora, al costat de una altra que, no perque sia oficial, devem deixar de confessar que camina no pas ab forsa de juvenesa.

Y 'ls que certamens castellans así dins celebran, convénsinse també de que no favoreixen un esprit jove y de casa, sino un de malmirrós y forá. La llengua apresada, may será com la nadiua. Un catalá jamay podrà pensar y escriure en castellá, sense aminorar lo valor de sas obras. Deixeu que cada planta s'obri en la terra que Déu li ha donat y no feu com los hivernaderos que crian flors bonicas si, mes flors que al haf del ayre de fora totes se mustigan. Val mes un brot de romani dalt de la montanya que una grossa flor entremig de quatre vidres. Val mes en literatura ser llibre escrivint en la propia llengua, que no sentirse esclau havent de compondre en una llengua apresada. Quants y quants que escrivint en castellá may havian surat, avuy dia, gracias á la varoniua llengua de Ausias March, se fan aplaudir de entesos y savis estrangers!

L' OLIVERA MALLORQUINA.

Cóntam, vella olivera,
mentres sech alenat sobre la roca,
novas del temps d'enrera
qu'escritas lliix en ta sureneca soca.
Jo vinch á recolzarme
á tas nudas rels, trist de anyoransa
perque vullas tornarme
dels bens que n'he perdut sols l'esperanza.

Ton delicat fullatge,
que sota 'l blau del cel l'ambat oreja,
es de la pau l'imatje,
de tots los goigs de la ciutat enveja.

Ta rama verda y blanca
com cabellera d'àngel t'nemantella,
y á ta esqueixada branca
falta, pèl vent l'arrebassada estella.

Quan jove y vincladissa
creixias sobre 'l marge de la coma,
xermava ta verdissa
la falç del llaurador fill de Mahoma.

L'Arab y sa maynada
respirantne tas flors pèl maig sortian,
y ta oliva escampada
sos nets per la jardor la recullian.

Ab quin dol, escoltantne
del corn aragonés lo toch de guerra,
tallá tos brots, donantne
empriu á la l'host de la guanyada terra!

Y 'l jorn de la conquista
ab llágrimas del cor senyant sos passos,
sense girar la vista,
sortí rb l'infant mes xich estret als brassos.

Los cavalls trapitjaren
dins lo solch sarrahí las bruyas tendres,
y 'ls ferros enfonzaren

(1) Y l'altre premi també se l'endugué un catalá. N'Anton de Bofarull fou lo qui mes rescudament conquerí l'arpa de plata.

de 'l alqueria en las calentas cendras.

Com reposava á l'ombra
deslliurat lo baró dels durs arnesos,
mentre 'ls llebrers sens nombre
jeyan al sol assedegats y estesos!

Y de son puny volantne
lo manyach esparver dalt tu 's posava
las unglas encreuhantne
y 'ls tendres cims dels branquillons vinclava.

Quan era un'alta hermita
aqueix claper de trosejada runa,
la mistich cenobita
aquí s'agenollava al clar de lluna.

Al toch del monisteri,
mans plegadas al pit, pregarias deya,
y 'l cel en son deliri
per lo reixat de ton ombratje veyá.

Are aquí 'l temps enganya
lo pastoret qu'embadalit s'atura,
y ab flaviol de canya
gira 'l ramat que al comallar pastura.

Mentres la ovella tosa
ab lo clapat auyell entorn apila,
la cabra delitosa
tos tanys novells per rosegar s'enfila.

Arbre, amich del que plora,
dosser sagrat d'eternitat serena,
jo 't sento grat de l'hora.
que m'has aydat á conhortar ma pena.

Tu al cor m'has donat forsa,
tu apar que 'm tornas juvenut perduda,
com de ta axuta escorsa
la sava n'ix de ton brancatje muda.

Jo moriré, y encara
espolsará 'l mastral ta negre oliva...
Res será del qu'es ara;
tu sobre 'l blau penyal romandrás viva.

JOSEPH LLUIS PONS Y GALLARZA.

GANDOFIA.

I

Hi havia un poble en que la llivertat era un infantó tot just nat: est poble, que al igual de tots los altres li agradava la llivertat, ab gran dalé y sens tenir espera volia veure á la nina feta y casadora, y no recordantse de que ab palla y temps se maduran las nespras, ço es, oblidant que 'ls xichs han de creixe tant d'alsaria com d'enteniment, armaren mil bullangas y rebomboris en que sols s'aprofitaven alguns que la savian molt llarga y eran los qui tot ho duyan, pus lo poble ¡pobre poble! sempre anava dessota y cada volta perdía mes. Ab assó un rich home que de bona fe havia treballat en aquestas cosas, cansat de destierros y de veures á punt d'esser fusellat, comensá á rumiar y á llegir; y llegeig que llegiras de nit y dia, se posá tan magre y ab unas ulleras que semblava no haver menjat de quinze dias; assó, los cabells tallats á ran y so barba llarga com la d'un frare caputxi y escabellada com un bosch sens conreu, li feyan fer una cara de savi d'alló mes. Al cap de molt temps (havia mastegat ja la major part de las obras dels filosops y economistas francesos, anglesos y alemanys) un dia rumiant se pegá un cop al front, y, prenent la ploma, escrigué lo següent:

«Aymadors de la llivertat: Ja heu vist la oposició que lo govern d'aquí fa á nostra idea, ja sabeu quanta sanch s'es vessada inutilment; essent aixis, donchs, crech que ja estareu escarmentats de lluytas qu'en lloch de fer be fan mal. ¿Voleu esser lliures, alló que 's diu lliures del tot? Donchs escoltéu.»

«Hi ha una gran illa ab altas montanyas y grans planuras: en ella no 's coneix hivern ni estiu, pus sempre es primavera; en ella, en car que no hi viu persona humana, hi a hmanteniment pera tothom que hi vaja: los blats hi granan y los arbres donan fruytas delicadas sens ausili del home, la cassa de tota mena hi fa traveta, no cal sino allargar la ma pera agafarla, fins veureu rajar per terra la dolsa mel que fan las abellas; en fi, alló es un Paradís terrenal. En esta terra, donchs, he pensat establirme ab los que 'm vullau seguir, ab lo proposit de formar un poble enveja de tot lo mon: Vull que no hi haja grans ni xichs, los vull tots iguals, es á dir, ample llivertat pera tothom.»

«Vaja, donchs, aymadors de la llivertat, arreplegue quiscú lo que tinga, veniu tots ab mi. ¿Fareu lo sort á ma crida? Crech que no.»

Quan hagué escrit assó l'home de la barba ho doná á un amich, qui 'n restá maravellat, y est ho feu passar á mans d'altres, que desseguida s'avingueren, de manera que fins un metge sens malalts, un advocat sens plets y un capellá gras aficionat á la bona vida, lo qual feya anys qu'esperava ser canonge, també s'hi allistaren. Los casats

vulgueren dursen las donas perque no 's perdés la mena, los que tenian fills també i pobres angels de Déu! Per fi l'home de la barba pagà los nòlits d'una embarcació, ab la quina marxaren. Dos dias avans tot era traxinar sachs de galeta y altres queviures que abundantment havia comprat lo dit home, y despres quiscú traginava sascaixas y farcells; mes á voltas trobavan algun conegut que 'ls deya:

—¡Hola! home ahont vas?

—¿Hi vols venir? Á Gandofia, responia lo preguntat.

Y d'assó vingué que donaren á la illa lo nom de Gandofia.

Passant per alt lo viatge, encara que hi hagué cosas dignes de esser contadas vos diré que la bona gent arribá al punt sens cap desgracia, y, en havent saltat á terra, se posá al davant de tots l'home de la barba, y ab to de comediànt exclamá:

—¡Oh pobles que 'us diheu civilisats, que 'n sòu de planye! ayman la llibertat, mes no sabeu cercarla; nosaltres venim aquí á fer lo que may s'es fet d'ensá que 'l món es món. En est racó viurem ignorats de valtres, fins que un atzar ne porte algun assi. Llavors exclamaréu: «Es cert?... ¡Sembla un somni! ¡Veus aquí la llibertat, lo dret, la justicia!

Ara seguime.—

Germans, llibertat, igualtat y fraternitat!

Y tot picant de mans, tots le seguien.

II.

¡Quin espectable mes delitós se 'ls presentá á la vista! Bonicas montanyas plenas de verdor, fantásticas penyas ab espayosas baumas, un sens fi de sonadors y crestallins regaronets que saltan de roca en roca y rellescant per suaus devalladas, ja s' amagavan entre l'herba ufanosa, ja surtian per un altre lloch y anavan á perdres qui sap ahont; á un lloch pins, al altre roures, al altre albas y pollanques y, escampats per tot, fruyters de mil menas, la major part carregats d'hermosa fruyta; á son pas los viatgers veyan fugir los cunills, las llebres y fins los isarts y porchs singlars; de vegadas los vols de perdius, tórtoras, tudons, becadas y altra mena de cassa arribavan á tapar lo sol. Per fi arribaren á una petita vall, y deixant tots lo feix, prengueren descans.

Quan estigueren un xich reposats, com feya unas quantas horas que no havian tastat res, se posaren á menjar un bocí. Acabava de caure la tarde quan estigueren llests, y passaren la nit en aquellas baumas.

Al endemá, qui mes tart, qui mes dejorn tothom se despertá. Tot lo dia cantaren, ballaren, jugaren, rigueren, menjaren y begueren, y aixis mateix á l'altre dia. Mentres tant l'home de la barba que anava per tot arreu mirant, rumiant y prenent midas digué:

—Veniu tots. Be, no 'us mogueu.

Tu y tu y tu, que sòu mestres de casas, comensaréu á fer una caseta de la manera que 'us diré...

—¡Ah! ¿Si? Nosaltres á treballar, y los demás de panxa al sol? No, no.

—No tinguéu por, cada lu farà lo que puga. Tu y tu y tu, que no teniu ofici, fareu de manobres.

—¿Com s'enten? (respongueren aquells) Aquí no hi ha amos ni mossos; tots som iguals.

—Homes, per Déu: los qui son pagesos conrearan las terras, los ferrers faran eynas y tot lo del seu art, los lletrats ensenyarán als noys y altra gent que no sapia, es á dir, tots treballarem.

—¡No, no! (cridaren tots) Aquí tothom es igual.

—Pero, homes...

—No hi ha homes que valga; es assó y res mes.

—Pero...

—Fora, fora, ja está dit.—

Y l'home de la barba, encés com un vitxo, tan irat estava, hagué de callar y rosegarse 'ls punys, mes á la fi reportantse digué tot sol:

«Aquesta gent s'han de saber portar. Un altre dia serà.»

Los habitants de Gandofia vivian sens ningun mal de cap; mes á una dona un jorn n'hi agafá, y com es natural, tot seguit avisaren al metje, lo qui, pegant una llambregada no mes á la malalta, girá ma dihent:

—Res; ayga de malvas per tot beure.—

Mes al sortir de la cova, se girá á dir:

—¿Y la paga?

—¿Que 's això de paga? Home, aquí es diferent de l'altre terra.

—Per ço mateix que aquí tots som iguals, es menester que qui fassa treballar, pague. Qui no tinga diners per las visitas, que no estiga malalt ó que 's mori.—

Pera que 's veja lo qu' estava arrelada en aquella gent la idea d'igualtat, vaig á contar lo que succehi una vegada.

Lo capellá, que dient missa era quasi l'únic que treballava, una nit dormia y lo varen despertar pera que dugués los Sagraments á una dona qu' estava á las portas de la mort. S' aixecá l'home; pero, mig endormiscat com estava rondinà:

—¿Perque no 'u deyan á un altre? Sempre 'm molestan á mi. ¡Quina igualtat!

Tot anava seguint pel mateix terme ab gran desesper de l'home de la barba, qui de vegadas intentava ferlos un sermonet; pero ca! no se l'escollavan, y al cap y á la fi hagué de callar; perque fins se 'n reyan. Mes un dia volgué tocar la corda sensible del amor propi, exclamant:

—¡Oh poble que oblidas ta dignitat! recordat de lo que diu aquell savi: «la nació que s'enbruteix en la mollicia, com no es digna de ser lliure, ella mateixa forja sas cadenas.»

Y tenia la boca oberta pera seguir, quant brunzint una pedra al seu darrera lo tocá al clatell deixantlo mig estaburnit. Veyéu la ingratitud dels homes ahont arriba: tots lo empaytaren garrot en má pera tren-carli las costellas, y no hi valgueren las exclamacions del capellá, pus si l'home de la barba no hagués tingut bonas camas lo haurian mort; pero tingué la ditxa de qu' en arribant á la platja vegé passar una nau, y llavors, cridant com un desesperat y aixecant en lo ayre son mocador, feu entendre als mariners que demanava socors y ells acostantshi ab la llanxa se l'endengueren á la nau.

III

¿Que feren aquella gent despres d'haver tret al qui 'ls dugué á la illa? ¿Que havian de fer! saltar ballar y divertir-se com abans; mes (ja se sap moltes donas com són), la espardenyera va dir á la del mestre de casas no sé que de quasi totes las altras, encomanantli que no en resás á ningú. Veus-aquí que l'altre sempre estava zich, zich, me rebento si no 'u dich, y pera no rebentarse contá á quiscuna lo de totes las altras. Ellas que no podentsho tenir en lo pap, anaren á explicar quantas fan quinze á la espardenyera, y enfilantse com solistas, despres d'haverli dit las set lleys li feren cada verdanch com lo palmell de la ma. Despres se las bagneren la forjadora de las novas y la que las portá. Haguessen vist com se treyan los drapets al sol! Aquell enrahonar semblava un petament de castanyolas. Quan estigueren al punt de dalt, varen agafarse per las cuas y s'esgardissaren de mala manera. Arriban sos marits.

—¡Mare de Déu! Que feu ara? S'havéu tornat bojas?

—Es que aquesta aixó y aixó.—Y 'ls contá que l'altre li havia posat una malesa.

—Mentida! (respongué aquesta) Ella aixó y aixó, y aixó altre.—Y 'ls ho esclafollá tot per pessas menudas.

—Ja volia dir jo. (Digué 'l mestre de casas) Si ta muller no fos tant confusíonera...

—Si la teva no fos tan xarrayre.—

Y per sobres d'assó arribaren á malas, que, si no són las donas, ja hi eran. Ab assó, lo mestre de casas, aixis com fins llavors havia fet ália ab lo espardenyer, resolué no viure mes ab ell: á est fi, ab pedras, morter de garsa y unas quantas socas d'arbre, va ferse una caseta. Y héus-aquí que lo fuster li va dir:

—Home, me 'n hauriau de fer una.

—¿Per qué no? Si 'ns avenim...

Tractaren, y 's feu la casa; ja ni hagué duas. Lo fuster feu porta á la seva; mes hagué de menesier claus y frontissas, y digué al manyá, que se 'n havia dut bastant ferro, si pagant ho volia fer. Lo manyá digué que si, y, com també 's feya casa, demaná porta al fuster. Quan la tingué s'hi feu pany: lo fuster també 'n volgué un, y lo mestre de casas, per no ser menys que sos vehins, demaná porta al fuster y pany al manyá.

Aixis fou com se comensá la ciutat, y cada dia aná creixent en tal manera que lo mestre de casas hagué de pendre á treballar als altres dos del seu ofici ab los cerresponens manobres, y tant lo fuster com lo manyá, tengueren de cercar aprenents.

Feya temps que lo pa s'havia acabat, y ab assó los qu' eran del art de la terra s'avingueren pera segar lo blat que allí tot sol creixia y ja era, com se sol dir, á la punta de la fals. Mentres tant los altres no 's descuidavan: qui cassava, qui s'enginyava ab altre cosa; de manera que ab poch temps los oficis y fins la gent se multiplicaren com per miracle. Per acabar com qui havia gent buscadora de rahons y aficionada á lo que no era seu, la majoria establí lleys y elegí homes pera ferlas cumplir.

Han pasat molts anys, y ara Gandofia es un poble com los altres, es á dir, allí qui té pa ne menja; pero, gracias á las bonas disposicions de son govern, no hi ha gent miserosa. A demes hi ha llibertat de la bona, y, ja se sap, llibertat es mitja vida.

—¿Que s'es fet l'home de la barba?

¡Ay! teniu raho! Ja no hi pensava. Va arribar ab la nau á sa terra pobret com una rata d'esglesia, mes un amich poderós y caritatiu se 'l posá á casa de llástima que li feu. Ara ja es vellet y encara está ab lo amich á cor que vols, cor que desitjas. Ja no du la barba de quan aná á Gandofia, y no solament ha cambiat ab assó, sino que quan algú li parla d'igualtat, se posa á riure y diu:

«Agaféu pasta de sant y feu novament ab ella tots los sers que componan la humanitat en un mateix motllo pera que sian bons, no cone-gan lo egoisme y tingan idénticas necessitats: ab assó lograreu la vos-tra. Del contrari, ab los homes tal com són, ja los podéu educar é instruir, serán mes bons, no hi ha dupte; mes faran com lo gat, que per manso que sia, sempre 's recorda de que té ungles.»

ANTONI CABETA Y VIDAL.

MELANCOLIA.

(Vesprada.)

Van fentse llargas las ombras
Y confusos los colors,
Cofusos com las ideas
Que s' revoltan baix mon front.
Tristeta n' es já la plana,
Trista com si li entrés pòr
Perque fuig lo astre del dia
Y se atansa poch á poch
La nit, aixecant las boyras
Y enmantallada de dol.
Ensá venen vers la platja
Los llauts dels pescadors,
Vela inflamada y lliscat l' ona
Y alsant alegre soroll;
Que han tingut bona pesquera
Y vé l' hora del repós.
Las flors com si se adormissen
Se reclinan sobre l' tronch,
Y las pintadas aucellas
Volant lleugeras á joch.
¡Ay, ditxosos los que s' troban
Duts per lo alé del amor!
Lo brés troban las floretas
Dél juganer ventijol,
La aucella en son niu ne troba
Los festeigs de son espós,
Y castos sospirs ne guardan
Las mares dels pescadors,
Y fins á la nit mateixa,
Los estels á milions
La esperan já carinyosos
Para embellir sa foscor.
Y á mi ¡ay trist! ¿qui m' espera?
La vesprada á mi, ¿que m' don?

Del dia en la terra n' quedan
Sols los derrers resplandors.
¡Ay, quina ternesa inspiran!
Mes ¡ay, que tristos me 'n son!
De la vehina montanya
Baixan cantant los pastors
Cantarellas mes melosas
Que l' adeu del rossinyol,
Y ls' mastins y las ovellas
Y ls' cabrits trincan de goig;
Aquells pensant ab sa aymada
Estos buscant lo repós
En los corralis que blanquejan
De la planuria en lo fons.
Lo gall que ha observat la posta
Crida la viram á joch
Y tancada la masia
Y de sa llar al entorn,
Junt al fill se asséu la mare,
La muller troba al espós,
Y la enamorada nina
Deliris forja á bell doll
Al crusar tendres miradas
Ab son galant aymador.
¡Oh, que bella la vesprada
Deu ser per qui n' es ditxós!
¡Que de encants tindrà y dollesa
Lo últim resplandor del jorn
Mirat desde llar amiga
Y á través del finestró!
Mes ¡ay! per qui no te mare,
Per qui fills no té en lo mon,
Per qui no té qui respongui
Als bataments de son cor,
¡Que n' es trista la vesprada,
Que n' es trist quan se fá fosch!

Los grills y los cucuts callan,
Callan los aucells cantors,
Calla la mar amansada,
Quieta com un llach de plom;
Los brugits que sorollavan
En la plana, adormits son;
Ni tan sols lo feble oratje
Las fullas dels arbres mou.

Sols se sent lo crit de l' oliva
Encauada en lo torreó
De la vehina parroquia,
Com si escarnís mon dolor.

Sobre l' cel, allá s' dibuixan
Negres los llunyans turons;
Allá baix negres oviro
Las fondaladas del sot;
Y la pintada caseta
En que per ma mala sort
Trossejat per una hermosa
Deixí mon cor ufanós,
Lo guayto com un pich negre
Entre boyrosa foscor.

¿Quan será ingrata vesprado,
Que m' traurás de aquest trist mon?
¿Quan me darás por mortalla
Ton ample mantell de dol?

Vibra dols en mon oïdo
De una campana lo só;
Es lo toch de la vesprada
Que la iglesia anuncia als homs
Perque als sers que mes aymaren
Encomanin al Senyor.
¡Oh que dolsa melodia
Té per mi aquest sagrat toch!
¡Com mon esperit se exhala!
¡Com se aixampla lo meu cor!
Y jó que ho veyá tot negre
Perque sols mirava est mon!
Que n' sò de cego, Deu meu,
De débil, Senyor, que n' só!
Puja per orient la lluna
Platejant plans y turons;
Mes enllá una estrella oviro
De parpellejant fulgor.
Allá dalt ma santa mare
Deu tenirme 'n compassió:
Allá dalt mon Deu me guayta
Datme inefable consol.
Benvinguda la vesprada
Que 'm convida á la oració.

JOAN B. FERRER.

HISTORIA DE JOAN FIVALLER.

(CONTINUACIÓ.)

Arribat donchs sol lo conceller en cap Joan Fivaller als apartaments mes secrets del palau ahont lo aguardava lo Rey trocá á la porta del dit apartament ell sol, perque segons es de costum, havia dextat en la primera sala los que venien ab ell que vulgarment los dihem vergers que aportaven les masses. Y lo portaler, la porta mitx oberta, lo interrogá qui era, si era Joan Fivaller? Ell, entenenet la passada, per cobrirse ab lo nom de conceller respóngué: conceller só de la ciutat de Barcelona.—¿Sou Fivaller?—Y ell respóngué: ja tinch dit que conceller só, dix ell, de la ciutat de Barcelona. Y replicant dit portaler altra volta dixli: sou Fivaller? Y respóngueli ja tinch dit dos voltes que só conceller. Y tornant dit portaler dix: responeu al que hus demano, perque me ha manat S. A. que no dexi entrar altre sino Fivaller.—O hem dexeu entrar ó no, respóngué Fivaller, ma resposta es esta; jo só conceller y vinch per tots, per ço poch aprofite interrogarme de mon nom. E com lo portaler hagués referit al Rey tot quan havia passat ab dit Fivaller dix lo Rey: obra á Fivaller que ja de sa pertinacia ha dit que es Fivaller, y ab les paraules que fins ara has oïdes d' ell amostra quan mal se ha de regir ab mi. Entrat que fonch dit conceller Joan Fivaller besá les mans á S. A. y lo Rey aquí mateix dixli ab les paraules següents: ¿per qué fas tanta sumissió de besarme les mans, com en altre no 'm tractes com á Rey sino com á subdit? No tu pero los altres concellers me compeliu á pagar lo vectigal per causa que ja no mes se cobra vectigal tribut ó imposició sino d' aquells que 'ns forsen á pagarlo. ¿Vosaltres donchs voleu tenir lo Rey per tributari? ¿Vosaltres voleu lo poder, imperi y jurisdicció del Rey esser subjecte á vostre ofici? ¿Y no hus donau d' asso afront y vergonya? Cosa es per cert monstruosa y prodigiosa lo Rey esser tributari á sos subdits. Lo Bisbe, Abats, Canonges y tots los altres del ordre de la clercia gosen dita immunitat los nobles ho pledejan, los quals antiguament ne gosaven, y ¿nosaltres reys serem menys que los nobles, menys que 'ls minimins capellans? Dirvos en quan toca á esta immunitat no vull portar exemple del regne de mon pare ni de altres de nostres temps;

empero ne portaré de 'ls Lacedemonis los quals tenien dos reys, y llavors los consols eran mes perpétuos que los reys, los quals quan podian poch en la ciutat tant podian mes en la guerra, y no obstant axò volien que fossen immunes de esta injuria. Dexe jo lo dels gentils, de 'ls quals may han oit dir que cap de 'ls reys hebreus hagen pagat vegetal ó imposició á sos subdits. Jo no demane franquesa per respecte 'ls diners, encara que ab rahó la poria demanar, pero volrie se tingué respecte á la dignitat reyal, per causa de que nostra disputa é contenda no es sobre l'interés de diners, perque, si ho fos, afront vos farieu per semblant poquetat, esser contraris al Rey; pero es per lo que toca á ma honra y á la del trono y dignitat que estich constituit, y també per no tenir semblant renom ab les gents d'altres nacions. Ab les quals coses veig, com tant de ressó é contraris causan, que mostrau ser desitjosos y cupidosos de ma vergonya y afront y infamia, sens fervos honra ninguna si hus entenguessen, per ço com tingau á galania y honra afrontar vostre rey. ¿Cóm poden gloriavos ab altres nacions d'esser fells y leials á vostre rey? Per hont no podeu negar no 's sia gran afront y vergonya y molta porfia vostra; y encara aço se me hauria de sufrir com á poquetat. Jo l'estat de la clerecia, quan per un rey fer se podia, he redressat trahent lo cisma d'Espanya; jo lo regne del fill de mon germá (1) he conservat, augmentat é prosperat; y de mon dret mateix me oblidaré, y la magestat del Rey restará sens defensa en estes miseries sols per no habervos de compellar mes de força que de rahó? Jo ja sé lo que me haveu de respondrer; pero no vull reprobaro hans que ho hajau dit perque, segons penso, mes facilment se porá refutar en apres que hu haureu dit; per lo qual jo hos done facultat de respondrer per vos y vostres collegas. Llavors Joan Fivaller respongué y dix: molt he diu V. A. en dir que tinch de esprimir una cosa la qual jo pense te de esser segons jo presum; empero se li dir, que cosa es de importancia, lo qual V. A. ha jurat de observar y guardar nostres privilegis. No ignore V. A. haver promés ab solemne jurament de conservar nostres privilegis y de treballar en no trencarne nengú de aquells. Lo qual tots los reys vostres antepassats axi com ho prometeren axi ho guardaren. ¿Per qué V. A. nols vol seguir y imitar, ans contradir y rependrer y trencar son jurament y venir á menys de sa paraula? Lo que en estrem nos ne maravella y nos pesa tant per son respecte com per lo nostre; per lo seu qui (quem perdone) nos fa injuria, per lo nostre á quis fa la injuria; lo qual egalment desitjam la honor y honestat del Rey y la utilitat de Barcelona estar illeses. No se ha de donar afront V. A. per la nostra observancia y facilitat, amostrantla devant y envers nostre princep, y demostrarlo y pregarlo que tingue respecte y mire per vostre honor y repos de tots vostres pobles. Empero, com aço no sie de mon principal propòsit, ni sie de aquest dret de imposició, ans aparvulle donar consells lo qual Deu no vulle, per tant vinch á parlar sobre lo proposat y lo que he dit fins ara sie dit per mon dret. Per tant dich que les imposicions y semblants drets son de la república y no del rey, y ab aqueixa condició lo prengueren á V. A. per rey y ab la mateixa condició nos prengué V. A. per seus y vassalls, ab firmissim jurament quens doná de observar y guardarnos tots nostres privilegis. Per hont li dich (demanantli perdó altra volta) que nosaltres mes justa cosa pretenem que no ell, y quan toca á sa fama y estimació ser lesa V. A. ne será jutge. De quan toca á nostres persones y vida volem jo y mos collegas sapia V. A. que quan mes pretendrá tal immunitat, que nostre propòsit es ans perdre les vides que la llibertat, á causa que no 's pot esdevenir mes ditxosa ni mes gloriosa mort que per la llibertat morir, per ornament y nom de la república. Y morts nosaltres nostres ciutadans no menys nos celebrarán y honrarán que los Atheniesos y Romans celebraven als que eran morts per la república, y oltra de axo, (lo que es molt mes) alcansarem premi de Deu axi com lo alcansaren los martirs, que per ser martir aquell es qui mort per la república, llibertat y justicia. Encara que al principi me havia proposat lo contrari, empero com á bon subdit so tingut de amonestarlo á V. A. y per ço guarde V. A. lo que fa, guarde no tinga mal respecte y consideració á la inocencia de la ciutat, guarde no mire mal per la salut de sos subdits, si morim no morirem sens venjansa. Y com lo Rey hagué hoit tot lo sus dit girá la cara als que allí estaven y dix: «¡Quanta ximplera cap en los homens, los quals ab color y especie de justicia no entenen sos fets saver á avaricia y vanitat, y si morien per aquella, pensen no morir vana y temerariament! Refeixme ell no sols dels Atheniesos y Romans mes encara dels martirs, com si defensassen cosa honesta, com si responguessen per la veritat ó per la religió cristiana; sens dir una cosa, que no volen morir per axo, no, ni tampoch responen per la terra del perill de la qual vuy tractam, sino per la porfia y superbia. Mes ¡per que llensan tantes paraules, usan de tanta superstició y cerimonia? Jo crech que volen mate los homens sens culpa, saqueje los tresors publichs y no vull dir cosa de mes importancia. En cas que se seguissen estes coses en esta ciutat per defensarles serie escusat tan sobre tumulto y avalot y, perque lo Rey vostre no sie tributari á sos subdits y ciutadans vos comoveu tan fortament? En aço está posada lo esser y conservació de la patria? Per aço desitjau la mort tan honrosa y gloriosa? Aço vos ferá semblar als Romans? semblar als Atheniesos? semblar als martirs?

P. NANOT-RENART.

(Seguirá.)

(1) D. Ferran fou tutor del rey D. Joan II de Castella, y regi aytal carrech ab gran prudencia y leyellat.

III DESPERTA CATALUNYA!!!

¡Despertáu, despertáu! valents, fills de ma ter Hereus de la victoria, braus nets de almogavars:

¡Despertáu! que retruny per catalana serra Ferestech crit de guerra,

Que á lluyta á tots nos crida, dels avis en las llars,

L'oreitg avuy ne porta remor sols de matansa;

Fatór de sanch germana n'amplena tot l'espai:

¡Oh catalans! via fora! prengáu fera venjansa

Y ahont lo sol foch llansa

Regada ab sanch ingrata, no hi cresquia l'herba may.

Molt prest aparellávos, germans, que ja ressona

Y, com sospir n'arriba d'allà d'enllà del mar,

Crit llastimer d'«ajúdam» que febrosench ne dona

En la brusenta zona

Lo brau que ja agonetja, despres de ferm lluytar.

¿Y son fills teus, Espanya, los que contra tu braman?

Aquells, als que donares de ton saber las llums?

Sons ells qui ta ruina, traidors, avuy proclaman,

Y 'l nom catalá infaman,

Essent de nostra terra sas lleys y sas costums?

Ells son ¡mal llamp! los tigres qu'avuy ab fera sanya

Los camps de canya arbolan; n'arrasan cafetals:

Ne matan germans nostres, perduts en terra estranya;

Y als crits de ¡muyra Espanya!

Arbolan llurs hisendas, de sanch fentné basals.

Y 's dirá de ma patria, tan gran sempre en l'història

Per sa noblesa y forsa y 'l mon que descobrí,

Que 'n jorns de mes bonansa mil llors cenyí de gloria,

Y n'entoná victoria,

Lluytant allà en las Navas, Lepanto y San Quintí?

¡Qué! ¿'s dirá de ma terra, que may ne fou mesquina

De sanch, ans be abundosa, vessantle ab noble pler:

De tú, gran Catalunya, de fills de cor d'alsina,

Qu'un jorn la platxa fina

Petjaren de la Grecia, menats pel brau Roger;

Se podrá dir d'Espanya, qu'es sorda huy á las queixas

Y als tétichs crits d'ajúdam que llansan los seus fills?

De tú, m'aymada terra, qu'avuy ja no glateixas

Y desvalguts los deixas,

Mentin de de ta hidalguia, lluytán ab mil perills?

No 's dirá, pas, oh no! jamay qu'en esta terra

Un cor ingrat n'hi hagi, qu'oblidí á llurs germans;

Veureu, sino, com brollan á cents de cada serra;

Y dant lo crit de guerra

Ferá estremir l'Europa la veu dels catalans.

Y 'l mar solcant eix crit de rabia y de noblesa

Ben tost allà en la patria brunzint del gran Colon,

Aconhortant als nobles, que lluytan ab bravesa,

Redoblará la cruessa

Dels fills de aquella terra que nous Cains ne son.

Qui de la gran Espanya rebé la rica herencia,

Que d'un país salvatge ne fé un poble il·lustrat,

Un crim n'es en sa boca, que no mereix clemencia,

Lo crit d'independencia,

Eix crit, qu'envers un despota, es sempre crit sagrat.

¡Ah! Cuba, Cuba! matas á qui 't doná la vida

Y feu brotar la canya que 't doná rica mel!

No es pas valenta y noble la terra famentida

Que ¡muyra Espanya! crida,

Quan sanch llensá materna per fer de Cuba un cel?

Tu sols ¡ingrata terra! pogueres rebelarte,

Tu sols, contra la patria qu'un jorn vida 't doná:

Ni en recordansa guardas la fe que va portarte,

Ni quan per il·lustrarte,

Als savis de sa terra en llurs baixells portá?

Tal volta eixa matrona, que vostre mare n'era,

Tal volta os oprimia... ¡no, no! Cubans traidors:

Jamay la meua patria ne fou tirana fera;

Ans sempre la primera

Dels fills en aixugarne goijosa los seus plors.

Mes puig que als germans vostres, ingrats, mort heu do-

Al catalá ultrajantne, ferint lo hispá lleó,

De foch en son pit bélich brollá tal flamarada,

Que te ab sa sanch jurada

Ta mort ¡venjansa y guerra! cridant ab veu de tró.

Ja á los fills teus, ma patria, jo guayto en la ribera

Calsó vestitne airoso, soferts tots com lo roch:

Al cos blavenca faixa cenyida, y en filera:

Cobrint llur testa fera

La gorra de ma terra, color de sanch y foch.

¡Adeu siau! ja marxau; un poble 'ls acompanya,

Y als crida á tots frenetich: «¡venjansa mos fills braus!

Eix crit murmura l'ona, que d'or la platxa banya,
Y l'pabelló d'Espanya
Soberch encar ondeixa en las llunyanas naus...

¡Tremola, ingrata Cuba, país de negra historia!
Quan ja en ton fill salvatge se vengin llurs germans,
Y agonetjant ne llensi lo crit de: «¡Espanya moria!»
Retrunyirá ab victoria
Lo crit de ¡¡VISCA ESPANYA!! llensat pels catalans.

ENRICH GELABERT Y CABALLERIA.

Barcelona Abril 1869.

LOS DOS TREBALLADORS.

(De Joseph Roumanille.)

En Jaume y en Matheu, dos fadrins mestres de casas, s'havien posat á treballar aquell demati ben alegres. Estavan dalt d'una bastida arrebossant la paret d'una casa: n'eran ben aprop de la cornisa... molt alts! De sopte ay! ay! ay! cruix la fusta, las cordas se petan y ab grossa ramor la bastida s'estella en lo empedrat del carrer.

Tots dos tenen temps encara d'agafarse al cap d'una biga e hi quedan penjant fent grunts crits de «socós! socós!» Emperó la viga es vella y comensa á cruixir... No pot pas sostindre tant de pes... Dos no 'ls pot pas aguantar.

Llavors en Jaume parla aixís á Matheu:

—Per mor de Deu, deixat anar tú... deixat anar Matheu, tinch cinch fills... si 'm moro ¿De qué menjarán?

—Tens rahó, respont Matheu, jo so fadrí... no faig falta á ningú... Adeu! Tos fills pregarán per mi.

Y va deixar anar la biga.

A n'en Jaume lo varen traure de perill.

Tu, Matheu, vares esgarriar als que 't reculliren, mes en cambi ta acció molt va plaure al bon Deu.

LO LLAS.

En eix llas que dú al pit,
nina, mon cor hi he lligat
¡ay! tinch por que penedit
quedi d'haverli deixat!

Si 'l llas s'afliuixa (m'atterra
sols lo pensarho, m'aymia)
anirá mon cor per terra...
y sens cor ¡ay! con viuria?

Mes si 'l vols conservá ufá
y que per tu sols palpiti
fes que lo seu palpitá
al palpitá teu imiti;

Que ton pit li dó calor
y una llágrima l'arruixi,
y que 'l llas de nostre amor
si no s'estreny, no s'afliuixi?

F. PIROZZINI Y MARTÍ

PARLAMENT.

Fet al esbart de montanya el dia d'abril de 1869.

Vosaltres, companys, que havéu sentit ressonar en vostre cor la veu del despertament literari d'una nacionalitat forta un dia y que pareixia haver soterrat lo temps; que al obrir un jorn los ulls á la vida de poetas, ohireu mots amorosos que captivant vostras orelles y enzisant vostras ánimas, vos féren coneixer que en la terra hont viviau no era mort encara l'esperit de la tradició; ja que us escalfa encara la fe de nostres pares y la bravesa de nostres avis; vosaltres, estéu destinats á conservar á casa nostra lo llegat estimable dels patricis de l'avior. Per aixó havéu unit lo so de vostras liras al de las que per tot arreu vibran des del moment en que observareu bátrer las fibras de vostre sentiment; y quan vostra acalorada fantasia ha vist en somnis las superbas imatges dels héroes llegendaris de lo catalana historia, prest heu pres lo pinzell per trassarlas ab ma destra tals com á vostra consideració se us havien presentat. Havéu conservat en cántichs las devotas pregueras que vostra mare us ensenyava encara nins en lo bressol; y aquellas dolsas paraulas de mel que una nina 'us deya

guaytantvos falaguera las hi heu retornadas ab esparsas plenas de passió.

Gracias us ne sigan dadas, pus heu fet lo que deviau; tot aixó ho mereixia la pátria, per aquest fi Deu ne doná l'inspiració. Si la haguésseu menyspreada, si haguésseu permés que una prosa freda enmostiás vostras il·lusions, us hauriau portat com á fills indignes d'nna terra, que tant us convidava á cantar, que us obra tantas vias per enlayrar al cel los sospirs de vostre esperit.

Havéu sabut aprofitarvos; prou quen tenim provas: y á mi no 'm resta altra cosa que pregar á vostre entusiasme que vaja sempre en augment, que, no girant may los ulls en darrera, avan-séu sempre pel cami que ab tant d'acert heu comensat.

Los que foreu los primers en seguirlo y que ara ja atenyéu los últims graus de mérit concedits als bons catalans, aquells nobles patricis que, seus fels' per la desconfiansa y preocupació de certs esperits rutinari, inimichs de tota millora y progrés, determináren aixecar l'edifici que ab lo temps devia donarnos á tots alberch al comensar deguéreu lluytar ab la feresa de fondos avenchs vencer la resistència de cruels espinas que 'ls punxavan asprament los dits: però com que 'ls fonaments que posáren són bons y segurs, no hi ha que témer, no caurá may la casa per tant que l'alsém.

Lo nombre de nostres amichs creix sempre, y per més que siga gran, sempre, sempre s'haurá de contar ab un nou hoste que vindrá al vespre á demanaus aculliment. Sas salas han de ser grandiosas, de preu los mobles y tot de luxo y comoditat, perquè los que vindrán á habitarla són l'aristocràcia de una societat orgullosa que aborrint lo brigit vol acullirse á sas estancias, per péndrer allí forsa ab los cants de la vellúria y empéndrer la conquesta del món.

Y si cert ayre que 's respira, si certas veus que corren alguna cosa signifícan, poch per ferla s'haurá mester lo ferro, podran molt los missatgers de pau ab homes cansats d'obeir á certs senyors avesats á governar sens coneixer sisquera á llurs vassalls.

Nons' devem ensuperbir; tot vol temps y paciència, deyan los vells; crech, no obstant, que tots estem obligats—quiscu segons condicions diferentas á ajudar á la obra de civilisar al món ab las máximas d'un progrés que no sempre ha estat de moda, però que avuy comensa á ser entés.

Si 'l comprenéu, ni us deveu plányer de la direcció afanyosa dels fills de nostre segle envers lo món del esdevenidor que comensa á sortir de la fosca boyrada del temps, ni renegar de la corrent contraria que empeny á alguns sabis cap á la regalada font de la montanya per apagar sa set abrusadora ab la màgia de la tradició. Per una part malehesch lo tradicionalisme representat per la escola dels ploransers d'uns temps passats que ni may que tornin, y temo del radicalisme sens fé: pero benehesch als polítichs d'últims del darrer segle, si me 'ls figuro acostantse vora las tombas, demanant cor als antepassats prohoms per enderrocar los maculats solis y negar á las rassas llatinas del mitjorn d'Europa las lliberats individuals. No hi ha remey: la má de la providéncia, per més que no ho pugan concébrer las dos ditas escolas, enllassa sempre 'l passat ab lo que ha de venir, sent las revolucions los esforços de la humanitat per adquirir los nous principis de vida que la constitució vella ha volgut ofegar en son naixement y trepitjats aixís y fets trossos quants intentan aturar ab sa ma balba la roda del progrés.

No 's estrany que en una societat de poetas me valgui d'un llenguatge que podrà semblar propi de qui porta intents que no son pas literaris del tot, y que en un parlament al esbart parli de partits. Poca cosa valdria l'escola catalana, si en la llista de sos títols sols hi trobéssim englantinas y fullas de llor. Tota escola literaria no es complerta, si, després de donar esbarjo al sentiment, que es lo que avans se manifesta en la vida d'un poble, no procura conquistar la rahó, y no pót deixar de ser estéril, quant als filosos y poetas no fa que s'assemblin los polítichs, quant després de haver convensut als sabis no treballa ab constancia en benefici de la multitut. Hem vingut al món en dias propis per reformas, y com que la época es de transició, alguna cosa práctica hem de fér sortir d'uns principis que tant nos entusiasman, que tant complauhen nostre esperit y ubriacan nostre cor.

Per aixó me dirigesch avuy á vosaltres que sou homes d'estudis y poetas, pera que may en vostra vida olvidéu que sou catalans: la llet que 'ns nudrí en l'infantesa 'ns obliga á ser cristians de cor; l'instrucció que hem rebut y que ab dalera cercam nos donará á coneixer que lo món no pot tornar enrretra, deixant sas sepulturas los homes grans del temps que no hem vist; y l'amor que tots tenim á las catalanas gestas farà brollar de nostras ánimas aquell sant alé de vida en qual virtut nostres fills nos reconixerán per pares y nostres besavis per nets. Mentres en la torren-terera ressoni la veu de la pastora que taral·leja las cansons populars, aymarém l'ayre de nostras serras; y la fé y valentia d'

altres temps, mentres sota las arcadas de l'Esglesia dormen son somni de pau los héroes de la historia de Catalunya.

En quant á mi, aixís me fa pensar l'afició que professo á la terra catalana, afició que ni m'inspira lo ridícul esperit d'imitació de las cosas que 'm contava l'avi, ni l'encantament d'aquellas figuras ciselladas en antichs sepulcres que plorarán pels segles dels segles la mort d'un bisbe ó d'un rey.

Sí: tots devem desitjar que catalanesch siga lo sí ab que una nina amorosa cayguí rendida á nostres brassos pel foch de la tendresa, catalana l'oració que un sacerdot posi á nostres agonexants llabis signantnos ab lo dit l'immortalitat, y que no haguém de menyprear á Fivaller, Claris, als Peres y Jaumes tot acatant las lleys de qualsevol govern lliberal. Y aixís com la vida dels pobles está sotsmesa á rahons de etnografia local, pensém també en la pàtria al fixarnos, per qualsevol fi que sia, en las lleys intrínsecas del esperit.

Sí: solzament lo dia que 'l savi y 'l polítich vajan d'acort ab lo poeta popular, lluirá l'aubada seguida del jorn, tant per tothom somniat de la benauransa universal.

JOSEPH MASFERRER.

L' ESCARBAT PILOTER Y LAS ABELLAS.

FAULA.

(A un criticador d'ofici, famós pels seus disbarats.)

Un escarbat piloter
anava á fer cada dia
de brossa y de porqueria
sa bola dins d'un femer.

Un jorn va voler lo cel
qu'entrés de casualitat
dins d'un buch molt ben cuydat
fins á dalt tot ple de mel.

Al serhi dins l'animal
y al veure la mel aquella
va pensar «Podré fer d'ella
una bola sense igual!

Mes quan la tocá ('l rohi!)
y la dolsó 'n sentigué
feu «Ex!» y fugint digué
«La mel no s'ha fet per mí.»

Ho van sentir las abellas
y ¿qué van fe'?' L van matar?
No. No 's va volé' embrutar
lo seu agulló cap d'ellas.

LAS TRES GERMANAS.

QUENTO.

Lo Duch de Navarles, tenia tres fillas: la mes gran, la mitjana y la mes petita. La primera Adela, la segona Laura, y la tersa Elvira. Tres gentils y galans damas, á qui doná la natura dots d'altíssim preu: hermosura, discreció y candor; sa fama y renom corria de boca en boca, per tot lo reyalme y fins arrivá á estendrer per estrany dominis. Quan sortia lo Duch ab sas tres fillas pels carrers á paseig de la vila, hauriau dit si era un home venerable á qui havia confiat Deu la guarda de tres angels, porque los ensenyés y oferís á la contemplació dels homens: tothom s'aturava al veurerlas y tothom demostrava sa admiració per aquellas tres donzellas de port tan noble al mateix temps que modest, d'hermosa y elegant figura, de dols mirar y graciós mig riure, espresió de dignitat y sencillez, de respecte y amor: ¡Qu'estrany donchs que lo mon parlés d'ellas, si en son rostre endivinava tantas prenyas qu' en lo mon rarament 's trovan.

Habitavan en lo palau de son pare, situat prop de la vila qu'en cara porta 'l nom del ducart: Hermosa y majestuosa fábrica n'era l'edifici, rodejat de conreats jardins, ahont pasavan llargas horas las tres minyonas, ara regant la terra, ara fent rams de flors; ara escoltant lo armoniós cant dels rey dels cantors de ploma lo rossinyol; ara mirant ab carinyo á la pobre aureneta com porta boscada á sos petits fills, que aixís que la veuen, piulan, obren lo bech y treuen lo cap del niu de fanch, fet en lo recliós d'un arch. Quantas voltas al esser cap al tart, en lo calurós istiu, quan ja s'amagat l'astre de foch, llavors las tres germanas acceptavan

la trista invitació de la naturalesa, bajavan al jardí per disfrutar de la balsámica flayra, del cant dels aucells, del murmur de las fonts y del fresch ventiscal. ¡Quantas voltas diem, á n'aqueixa natural armonia, s'hi juntava lo planyider accent de dolça trova, qu'algun enamorat llansava al vent porque la portés, fins al jardí del palau! ¿Qui era 'l cantor? ¿Per quina de las noyas anava l'aubada? Aixís l'Adela com Laura, com també l'Elvira, l'escoltavan ab gust. «¡Que be canta 'l rossinyol!» deya nlas tres germanas migrient de goig; mes la lloansa ab veritat no anava pel pobre y modest cantor de ploma.

Lo pare de las tres ninas, posá fort empenyo en que quiscuna d'ellas fos ensenyada é instruida ab tot y per tot com cal á unas noyas de tan distinguida familia; y si be cultivavan las arts de la bellesa, com la pintura y la musica, ho feyan sols per adorno, y no descuidavan, ni sen davan á menys de fer ab gran cuidado y enginy totas las feynas d'una dona, qu'ha d'esser bona esposa y bona mare: ab una paraula, procuraven aprendre tots los quefers d'una dona d'aquellas que 'l mon ne diu qu'es bona per casa. Mes encara qu'aixís fos y tot ho sapiguesin fer las tres germanas, quiscuna d'ellas tenia sa especial afició, sa feina escullida, que feya mes perfecta que las altrás: l'Adela despuntava ab lo brodar, ab gust tant exquisit y ab tanta delicadesa, que la tela que sortia de sas mans, n'era un primor qu'hauria causat l'enveja de las altrás donas, y que 'ls homes haurian tingut per meravella. Laura, la segona, posava tot son punt en lo plantxar, y ab sos enginys y secrets donava tal llustre y brill á las robas, que de mirall os hauria pogut servir si lo mirall os hagués mancat. L'Elvira per ultim, s'havia cuidat principalment de cosir y ho feya ab tal promptitut, perfecció y destresa, que com per encant los trosos de tela quedavan lligats y afegits, com si fos un sol tros, y los bosins que semblavan inútils los aprofitava y ab ells feya molt prest, una elegant y propia pessa de port.

Veus aquí donchs qu'ab eixos antecedents, s'estengué la fama de las tres germanas y arrivá á interesar á un jove príncep d'Italia qu'havia arrivat llavors á la terra catalana, y de qui's deya que son objecte era cercar parella que 'n tots conceptes fos digne d'ell y á gust de sos pares. Buscá y trová facilment recomendació per la casa del Duch, y aprofitant l'ocasió d'esser la festa de la vila, emprengué lo viatge, y prest feu camí cap al palau de las tres noyas.

Ja lo pare y las fillas ne tenian coneixement, del hoste qu'anava á sa casa, de sas altas prenyas, y tots també presumian qu'anava com á vtaire: aixís donchs, tot eran preparatius en lo palau per rebrelo dignament y per festejarlo resolgueren donar un gran sarau, ahont lo príncep podria veure y coneixe totas las noyas mes gentils de la vila y la comarca. Ab veritat, la tres germanas no temian la competència, y pare y fillas pensaren que las bonas figuras d'un cuadro, resaltan encara mes, tant quant mes bonicas son las rosas del march que 'l volteja.

Caminant, caminant, arrivá lo príncep á la vista de la vila, aixís que 'l sol queya á la posta, y ja 's veyan los arbres frondosos, y las torres del palau, y ja lo viatjer, se feya lo retrato de las noyas qu'endevinava darrera de las finestras, y de la que feriria son cor, y en lo palau las germanas anavan de l'una á l'altra miranda; lluitan entre ellas per quina seria la primera en descubrir al foraster. Poca era la distancia que 'ls separava, sols faltava pasar la riera qu'havia revingut per causa del fort temporal y la molta aygua que caigué aquella mateixa tarde. Poch practich lo príncep del terreno, y vejent per altra part que la nit se li venia á sobre, resolgué pasar la riera sens fer cas de las observacions del mosso que l'acompanyava: dirigiren donchs las caballerias al aygua y la que portava l'equipatge, caigué prest al impuls de la corrent, sens que fos posible salvarla ni recullir res de lo que portava; lo príncep y son criat conseguiren guanyar l'altre vora ab molta por y sens fracás en sas personas: y ab ells una maleta que portava á la ancas de la eugua.

Aixís cansat y mullat, feu lo Príncep d'Italia sa triomfal entrada al palau del Duch de Navarles; reberenlo ab molta festa: contá lo fracás del viatge aixís qu'arribava á son torne, y prompte molt prompte de conversa en conversa feren amistad y coneixensa, pare, fillas y hoste. Dir ja podriam, quina de las tres noyas feu mes fonda impresió en lo príncep, pero sens necessitat de fer revelació expressa, la forsa de las cosas, la casualitat feu que la elecció definitiva del príncep recaigués en la mateixa que ja al primer esguart havia obert fonda ferida en son cor. Es lo cas que 'l dia següent al de sa arribada, era lo fixat pel gran sarau que ja s'havia anunciat per tota la vila: lo príncep en lo desgraciat pas de la riera havia perdut totas sas robas y sols li quedá en la maleta una rica blanca tela d'Holanda; lo temps era breu, la necessitat estrema, baix pena de presentarse lo príncep d'una manera que no li corresponia, ó de ferse la festa sens que hi fos ls festejat.

La necessitat no te lley, y ab la confiança que ja mitjassanva entre los de la casa y lo foraster, no tingué lo príncep reparo, en contrar á las tres germanas, lo apurat del cas en que 's trobava. No be ho hague dit, quant las tres noyas, prenen la tela d'Holanda, la tallan, cus l'Elvira, bróda l'Adela y despres plancha la Laura, y per fi las tres germanas presentan al hoste la mes rica y her-

mosa camisa, digna verament d'un princep. «Meu lo cusit.» «Meu lo brodat» y «Meu lo plantxat» diu quiscuna d'ellas entregant lo present. Contemplá lo foraster tan rica prenda, y reflexionant digué per si mateix: «Hermosa y esquisida es la brodadura, admirable es lo plantxat, mes de que 'm servirian l'una cosa y l'atre si camisa no hi hagués? Ni la primera hauria pogut brodar, ni la segona plantxar, si primer no s'hagués cusit: camisa fa la que cus, camisa feta, adorna la que broda y plantxa. Ja 's veu ara en quina de las noyas recaigué l'elecció del princep.

Y en efecta, en lo sarau ballaba la gentil parella y tothom los senyalava com á nuvis. Elvira fou l'elegida, la que savia cusir. Adela y Laura prompte seguien son exemple, y lo seguien ab tot, si brodavan y plantxavan no descuidaren lo cusir.

J. DE ARGULLOL.

A la font de Banyolas. (1)

SONET.

Encara no fa un any!.. plé d'esperansa
Mon cor aquí la duya cada dia,
Somiant que son greu mal curar podria
Lo gas que lo teu doll benéfich llansa.

Aquí, esquivant acás la recordansa
D'amarch presentiment que l'affigia,
Riallera ab mi parlava y 's complavia
Pintantme sa passió ab dolsa confiansa.

¿Perqué avuy tornas ab crueltat de fera,
Oh font, á presentarte á ma mirada,
Quan sabs que ta presencia 'm desespera?

¿De que 'm serveix ta fama cel-lebrada
Si 'm deixares morir qui ma ditxa era?
Aixís ta déu pogués veure estroncada!..

SALVADOR GENÍS.

Maig de 1868.

La creu de la vida.

Quant vaig naixe van posarme
sobre la esquena una creu,
mes com llavors era nin
no m'en sentia del pes,
que m'ajudava á portarla
la *ignocencia* á tot arreu.

Quan vaig entrar á ser home
també la duya la creu;
mes com que jovent era
tampoch me pesava gens
perque m'ajudava á durla
lo *amor* febríu y potent.

Quan ja 'ls quaranta vingueren
la duya la creu també;
mes llavors l'*ambició*
ne feya lleuger mon feig,
pus per tot allí hont anava
m'ajudava á dur la creu.

Y ara que 'l front se m'arruga
y que tinch blanchs los cabells
quant y quant no 'm pesaria
si á tot hora no m'aydès
la mes pura, la mes santa
de las tres virtuts la *fé*!

Balada.

En la plassa hi ha l'esglesia,
Davant l'esglesia 'l fossar;

(1) En agost del 67 anà l'esposa del autor á péndre aquella aygua y en maig del següent any morí.

Toca á sermó la campana,
La cornamusa á ballar;
La mare n'entra á l'esglesia,
La filla 's queda al sarau.
Hermosa es la doncelleta
Que ha vingut á treurer ball
Que 's bonica la pagesa!
Que 's gentil el seu galant!
No deixa ball, ni sardana
Per son amor agradar
Ab qui 'n ayre giravoltan!
Que be saben puntejar!
Pageseta, pageseta,
No creguis al teu galant
Si enganyá la flor del poble
També á tu t'enganyará,

La qu'entany va treurer dansa
En lo ball s'enamorá
Mori ahi á punta de dia
Avuy l'han duya á enterrar.
Pageseta, pageseta,
En la plassa hi ha 'l fossar.

Ay la gentil balladora
No hagués anat á ballar!

FRANCESCH MASFERRER.

Vilatorta 8 setembre 1867.

NOVAS.

No podem menys d'aixecar la veu per protestar energicameut contra la descabellada idea del *panteon nacional* que mes be podrian nomenar *panteon de Madrit*. ¿Quina será la provincia que estimantse una mica consenti en deixarse arrancar del seu si las despulas dels fills dignes de etern renom? Poden los que s'alsaren al crit de *descen tralisació* venir avuy á pendre cosa que no deuen voler si son descentralizadors? ¿Las cendras dels que foren mereixerán, en cap altre lloch que no sia la terra que 'ls veje naixe, lo respecte que se 'ls deu? Creyem que no: apilotarlos sota una nau de un temple de Madrit no es ensenyarlos á venerar y á coneixe en toda Espanya, es sols venir á fer un museo tombas, perque algun dia l'arruni y esbarri la profana mà de un partit que sent vensut avuy demà sia guanyador. No es robant á las familias y á las provincias los recorts dels seus grans homes, com se fa coneixe als qui dongueren llum á la terra que 'ls veje naixe: no es portantho tot á Madrit com se descentraliza; no es profanant tombas con se ensenya al poble lo respecte que 's mereixen las despulas dels qui en pau reposan en brassos de la terra mare. Una edició de sas obras, un moniment que se 'ls alsí, val mes que tots los panteons del món. Nosaltres en aixó sols hi veyém lo desig de voler que Madrit tinga panteon. ¿Perque? Perque á Paris lo tenen. Deu fasi que las cendras dels nostres no tingan de viajar com viajaren las de Mirabeau y las de Marat.

Nostres suscriptors haurán reparat que 'l paper de nostre periodich no es igual al que usavam abans. Devem manifestar que no está en nostra mà 'l corretjirho: lo no trobarne de igual á n' aquell, nos ha posat en lo cas de servirnos del present

Fem á saber als qui 'ns afavoreixen ab composicions tramesas pel correu, que no 'n publicarem cap per bona que sia, si no ve firmada. Tambe posem en coneixensa dels interesats, que no 's torna cap original enviat pera publicarse, mes que no 's publiqui.

Lo poeta ampurdanés en Salvador Genís acaba de publicar á Girona á casa en Pacia Torras, un quadro de costums catalanas: se tracta en ell del aplech de la hermita de Santa Llucia que se celebra lo segon diumenge de Maig. Lo treball del Senyor Genís te sabor catalá y bastant esmerada versificació. Hi ha en ell alguns datos que podrán aprofitar los aymadors de las nostras costums populars. Lo producte de la venda está destinat als pobres de la Junquera en qual terme se celebra l'aplech. *L'aplech de santa Llucia* mereix de nostra part una bona rebuda per lo que fa esperar de son autor si segueix dedicantse al genero popular y estudia á fons la llenga que tant be parlan los seus vehins.

Per lo no firmat, lo secretari de la Redacció ANDREU BALAGUER.

ADMINISTRADOR.—ALVAR VERDAGUER.

Estampa de CELESTI VERDAGUER, carrer de Cortinas, nóm. 15.—1869.